

KLJUČNE TAČKE ODNOSA KOMUNITARNOG PRAVA I FUDBALA

Sažetak

U radu se obrađuje odnos Evropske unije, odnosno komunitarnog prava prema fudbalu. Evropska unija kao specifična pravna struktura od svoga postanka „izmiče“ preciznom definisanju njene pravne prirode, dok se priroda fudbala menja, te pored igre postaje i važna privredna aktivnost. Odnos Unije prema fudbalu može da se podeli na dva razdoblja. Prvo, pre slučaja Bosman. Drugo, nakon pomenutog predmeta. Prvi period obeležava delatnost Evropskog suda pravde, te povezivanje sporta u celini sa ekonomskom aktivnošću, što je potvrđeno i u slučaju Bosman. Drugi karakteriše pojačana normativna delatnost, okončana Lisabonskim sporazumom. Nakon sagledavanja ovog razvitka, autor se trudi da pruži određeno viđenje na koji način bi ovaj odnos trebalo da se pro futuro razvija, a radi razvitka punog kapaciteta fudbala kao igre koju vole milioni i koja pripada svima.

Ključne reči: komunitarno pravo, fudbal, Bosman, Lisabonski sporazum, UEFA, FIFA, emocija

1. UVODNA REČ O PRAVNOJ PRIRODI EVROPSKE UNIJE I FUDBALU

Mišljenja o pravnoj prirodi Evropske unije nisu jednoznačna u teoriji i ima ih nekoliko, najsumarnije gledano. Prema prvom stanovištu, osnivački ugovori su po načinu nastanka i njihovom pravnom dejstvu klasični međunarodni ugovori,¹ te je reč o klasičnoj međunarodnoj organizaciji u smislu međunarodnog javnog prava. Ona, još uvek nije, država,² bez obzira na postojanje načela suprematije prava Unije u odnosu na prava država članica.³ Drugo, Evropski sud pravde ističe u svojoj sudskoj praksi da, iako su zajednice osnovane međunarodnim ugovorom

* Naučni saradnik, Institut za uporedno pravo u Beogradu.

¹ S. Nešković, „Nacionalni subjekti međunarodnih odnosa i ograničeni suverenitet“, *Ekonomija: teorija i praksa* 2/2019, 84.

² A. Dyevre, *European Integration and National Courts: Defending Sovereignty under Institutional Constraints?*, 3, dostupno na: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.952.94&rep=rep1&type=pdf>, 02.11.2021.

³ O. Hamuřák, *National sovereignty in the European Union: View from the Czech perspective*, Springer, 2016, 23.

i stoga proizilaze iz međunarodnog javnog prava, one se ne mogu smatrati tipičnim međunarodnim organizacijama.⁴

Postoji i gledište, koje uvažava zajedničke karakteristike Unije sa federalnim strukturama, ali koje i ističe da ona ne funkcioniše baš kao federalna država, što se vidi ako uzmemo za poređenje, primera radi, Kanadu, Australiju, Nemačku ili Sjedinjene Države.⁵ Dalje od tog ide stanovište da je Evropska unija jedna suverena federalna država, u kojoj su države članice faktički, iako možda ne i pravno usled različitih pravnih tumačenja, izgubile svoju državnost.⁶ Takođe, predlaže se da se Unija definiše kao konfederacija, ali se usled istorijskih iskustava, odnosno neuspeha konfederacija, izbegava da se ona definiše na taj način.⁷ Na kraju, u delu teorije se traži kompromis, pa se Unija shvata kao mešovita struktura koja prevazilazi definiciju tradicionalne međunarodne organizacije, te koja sadrži karakteristike federacije i konfederacije.⁸

Kada je o fudbalu reč, u suštini, to je igra, prihvaćena skoro svugde gde se pojavila, koja u sebi sadrži mnoge komponente kako u psihofizičkoj, tako i socijalnoj oblasti,⁹ koja budi emocije kako kod učesnika, tako i kod gledalaca. Danas je nesporno da fudbal, kao sport sa najmasovnijim brojem profesionalaca koji se njime bave, te i rekreativaca na svim meridijanima i očiglednom globalnom popularnošću i najvećom zastupljenošću među sportovima u medijima,¹⁰ postao i društveni fenomen koji je najupečatljiviji simbol današnje globalizacije, doprinosom novih informacionih tehnologija.¹¹ U skladu sa tim, posve je logično i očekivano da jedan ovakav sport postane zanimljiv pravnim porecima, pa samim tim i pravnom poretku Evropske unije, jer fudbal je postao nešto više, „najvažnija sporedna stvar na svetu“.

2. RAZVOJ PRE BOSMANA

Fudbal je to, nešto „više“ od sporta, postao u decenijama iza nas, postavši praktično praktično kulturni obrazac, način življenja, strast, kao i posao miliona. Međutim, pored tog aspekta šireg društvenog značaja, fudbal, a naročito evropski se promaknuo u privrednu granu koja raste neslućenom brzinom i čija

⁴ O. Hamulák, 15; B. de Witte, “The European Union as an international legal experiment”, u: *The Worlds of European Constitutionalism* (ed. De Búrca, J.H.H Weiler), Cambridge University Press, Cambridge 2012, 4838-39.

⁵ A. Dyevre, 3.

⁶ V. Pavićević, V. Džamić, „Koncept suverenosti: razvoj i savremena tumačenja“, *Međunarodna politika*, 1145/2012, 105.

⁷ B. de Witte, 50.

⁸ O. Hamulák, 8.

⁹ P. Opavski, „Fudbalski sport za treći milenijum“, u: *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, (ur. Jovan Šurbatović), Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016., 139.

¹⁰ D. Šuput, „Primena propisa Republike Srbije kao otežavajući faktor u procesu modernizacije srpskog fudbala“, u: *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, (ur. Jovan Šurbatović), Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016., 31.

¹¹ J. Ćirić, „Fudbal kao ogledalo društva, u: *Srpski fudbal – stanje i perspektive*“, (ur. Jovan Šurbatović), Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016., 109.

je vrednost više milijardi dolara ili evra. Naime, baš na najstarijem kontinentu, u Evropi, nacionalni fudbalski savezi i klubovi dobijaju milijarde dolara ili evra na godišnjem nivou što od prodaje televizijskih prava, što od reklama, sponzorskih ugovora, prodaje ulaznica i igrača.¹² Upravo je ovakva tendencija fudbala kao sporta i uslovila stvaranje pravnog odnosa između fudbala kao sporta i fudbalskih organizacija i Evropske unije.¹³ Drugim rečima, jedna takva ekonomska delatnost nije mogla ostati „ispod radara“ prava Evropske unije, komunitarnog prava. Napominjemo da će se u tekstu pominjati i termin sport, pošto se fudbal najčešće u aktima tretirao, razume se, zajedno sa ostalim sportovima. No, decenije iza nas su pokazale, a decenije pred nama će pokazati da on ima dosta specifičnosti u odnosu na ostale sportove.

Na početku, valjalo bi da se naglasi da razlozi zbog kojih je sport uopšte, pa i fudbal postao deo komunitarnog prava nisu samo ekonomske prirode, već i sociološke i kulturološke, te su pravila koja se odnose na sport i fudbal zabravo ujedinjujuća za ovakva dva pogleda, onaj ekonomski i onaj širi društveni.¹⁴ Bez sumnje, sport, a posebno u okviru njega fudbal, „najvažnija sporedna stvar na svetu“ je fenomen čiji je društveni, ekonomski i kulturni značaj prepoznat u svim evropskim zemljama, te koga evropske institucije smatraju jednom od centralnih vrednosti evropskih društava. Stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora 1. decembra 2009. godine, po prvi put, Evropska unija je stekla nadležnost u oblasti sporta i prepoznala je njegovu specifičnost.¹⁵

U svakom slučaju, to ne znači da su se organi Evropske unije za sport, pa i za fudbal počeli interesovati tek negde oko 2009. godine, jer je još i mnogo pre toga rast jedinstvenog tržišta Unije zasnovan na osnovnim ekonomskim slobodama Rimskog sporazuma bio centralni „zamajac“ za internacionalizaciju sportskog prava. U tom smislu su bile značajne presude Evropskog suda pravde u slučaju Walrave, 36/74, Donà 13/76, Heylens 222/86, te najvažnijem predmetu za fudbal Bosman C415/93, o kojem će biti više reči docnije. Svi ovi predmeti Suda pokazuju tendenciju rastućeg odnosa i zainteresovanosti Evropske unije za sport u celini.¹⁶ Logično, Sud je prvi bio pozvan da reaguje radi rešavanja spornih pitanja i odnosa, te je na neki način „utabao“ put kasnijim normativnim promenama.

Praksa Evropskog suda pravde je, po mišljenju mnogih savremenih kritičara komercijalizacije sporta, bila problematična, jer je sport posmatrao kroz „izobličavajuću prizmu“ zakona tržišta.¹⁷ Međutim, mora se razumeti i shvaranje Suda, jer se sport razvijao brzo i bilo je sve više kršenja ljudskih prava, a sama primena normi koje su regulisale sport, koje su stvarale nadležne sportske organizacije, razvijala se na negativan način. U tom smislu, morao je da reaguje

¹² P. Closson, „Penalty Shot: The European Union’s Application of Competition Law to the Bosman Ruling“, *Boston College international&Comparative Law Review* 1/1998, 167.

¹³ R. Parrish, *Sports law and policy in the European Union*, Manchester University Press, Manchester, 2003, 9.

¹⁴ R. Parrish, „The birth of European Union sports law“, *Entertainment Law* 2/2003, 20.

¹⁵ W. Gasparini, „Un sport européen?“ *Sociétés contemporaines* 69/2008, 49.

¹⁶ R. Parrish, 22

¹⁷ D. Šuput, „Nastajanje sportskog prava Evropske unije“, *Strani pravni život* 2/2015, 100.

Sud, te je sport povezao sa ekonomskom delatnošću, kako bi omogućio sudovima da primenjuju norme komunitarnog prava na sport uvek kada je slučaj koji je iznet pred sud povezan sa privrednom delatnošću.¹⁸

Upravo je u predmetu *Walrave* Evropski sud pravde potvrdio da se komunitarno pravo ne primenjuje na pravila koja su deo „čisto sportskog interesa“ budući da ona zapravo nemaju ništa sa privrednim aktivnostima iz osnivačkih Ugovora, koji, kako je pomenuto, nisu regulisali sport, ali su u praksi brojna područja nadležnosti Zajednice, odnosno Unije imala neposredan uticaj na sport, pre svega na njegove ekonomske aspekte, poput, primera radi, odredbe o slobodnom kretanju radnika.¹⁹ U suštini, Evropski sud pravde je predvideo da se sport podvodi pod odredbe komunitarnog prava jedino u slučaju kada se sportske aktivnosti i delatnosti obavljaju kao privredne (komercijalne) aktivnosti.²⁰ Razume se, to važi i za fudbal.

Pored toga, što Sporazum o osnivanju Evropske ekonomske zajednice u Rimu iz 1957. godine, te Ugovor o Evropskoj uniji potpisan u Mastrihtu 1992. godine ne sadrže odredbe kojima bi bile ugovorene posebne nadležnosti Zajednice, odnosno Unije u oblasti sporta, kao što smo videli to ne znači odsustvo interesa za materiju sporta i u normativnom smislu, jer su kasniji dokumenti uvažili su sport kao delatnost od interesa za Uniju i njene građane. U skladu sa tim je Evropska unija sa željom da omogućiti dijalog između nje i zastupnika sportskih organizacija, još 1991. godine formirala Evropski sportski forum, čije sednice se održavaju jedanput godišnje pod pokroviteljstvom Evropske komisije. Takođe, Komitet Ministara je 24. septembra 1992. godine usvojio Evropsku povelju o sportu koja je propagirala ideju sport za sve, gde je i vrlo lepo uočena potreba za saradnjom između država, sportskih organizacija i pojedinaca.²¹ To su sve bili vesnici novih vremena, a istinski preokret za evropski fudbal se zbio nakon famoznog predmeta Bosman. Pre odluke u tom predmetu je UEFA uglavnom ignorisala Evropsku uniju,²² fudbal je izgledao drugačije, Evropa i svet su izledali drugačije. Praktično slučaj Bosman je za fudbal doneo takve „tektonske“ promene, da se u smislu fudbala kao igre može uporediti sa padom Berlinskog zida u geopolitičkom smislu.

3. SLUČAJ BOSMAN²³

Sve u svemu, posle više od dvadeset godina različitih odnosa i prilagođavanja Unije i UEFA-e, odlukom u predmetu Bosman 1995. godine otvorena je nova era evropskog i svetskog fudbala. Praktično, transponovana su pravila

¹⁸ M. Sever, *Pravni okvir transfera profesionalnih sportista*, Pravni fakultet Univerzitet u Beogradu, 2016., 337

¹⁹ A. Bačić, P. Bačić, „Lisabonski ugovor i novi start evropskog sportskog prava“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 4/2011, 683.

²⁰ D. Šuput (2015), 103-104; B. García, “UEFA and the European Union: From Confrontation to Cooperation”, *Journal of Contemporary European Research* 3/2007, 217.

²¹ M. Sever, 324.

²² B. García, 217.

²³ Opis predmeta Bosman preuzet iz D. Šuput (2015), 109-111.

ekonomskog liberalizma u sport, ubačena je logika tržišta, a fudbal tada postaje ekonomska aktivnost kao i svaka druga, vođena slobodnom trgovinom.²⁴

Reč je o sporu Belgijske kraljevske unije fudbalskih klubova (URBSFA) i drugih protiv Žan-Mark Bosmana. Naime, Žan-Mark Bosman bio je profesionalni fudbaler, belgijski državljanin, koji je igrao fudbal u fudbalskom klubu iz Liježa. Kada mu je isticao ugovor, dobio je ponudu kluba za koji je igrao da produži ugovor, ali uz uslov da mu zarada bude umanjena za 40% u odnosu na onu koju je ostvarivao po osnovu ugovora koji je isticao. Pošto nije želeo da potpiše takav ugovor, upisan je na transfer listu. Pravila Belgijske kraljevske unije fudbalskih klubova predviđala su da je klub koji preuzima igrača dužan da plati naknadu poslednjem klubu za koji je igrač nastupao. Kada je hteo da pređe u francuski klub, belgijski klub je odbio da pošalje sertifikat o transferu pošto francuzi nisu želeli da plate naknadu i francuska strana se povukla iz pregovora o transferu. Apelacioni sud iz Liježa, na osnovu člana 177. Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici, obratio se Evropskom sudu pravde za tumačenje članova 48, 85. i 86. Ugovora. Evropski sud pravde je tada rezonovao i obrazlagao da se fudbal igra u organizovanim klubovima koji su članovi jednog nacionalnog saveza, a da je u zemljama Unije jedini izuzetak Ujedinjeno kraljevstvo, gde postoji više, tj. četiri saveza (nacionalni savezi Engleske, Velsa, Škotske i Severne Irske). Dalje, nacionalni savezi članovi su Međunarodne federacije fudbalskih saveza (FIFA), organizacije koja je osnovana i koja radi u skladu sa propisima švajcarskog prava, a bavi se organizovanjem fudbala i fudbalskih takmičenja na svetskom nivou. FIFA je podeljena na konfederacije po kontinentima, i za teritoriju Evrope nadležna je UEFA, koja takođe radi u skladu sa odredbama švajcarskih propisa. UEFA ima članove, među kojima, razume se, su i oni članovi iz država članica Unije. U skladu sa statutom UEFA-e, svi članovi moraju da prilagode svoje statute sa pravilnicima i odlukama UEFA-e. Svaka fudbalska utakmica organizovana pod pokroviteljstvom nacionalnog saveza mora biti igrana između dva kluba koji su članovi tog (nacionalnog) saveza. Tim svakog kluba sastoji se od igrača koji su registrovani u nacionalnom savezu da igraju za odgovarajući klub. Svaki profesionalni fudbaler mora biti registrovan u nacionalnom savezu kao sadašnji ili bivši igrač određenog kluba. Imajući sve prethodno navedeno u vidu, Evropski sud pravde je, odlučujući o pitanjima Suda iz Liježa doneo odluku da član 48. Ugovora o Evropskoj ekonomskoj zajednici zabranjuje primenu pravila sportskih saveza po kojima profesionalni fudbaler, koji je državljanin jedne države članice, ne može, po isteku ugovora sa klubom biti zaposlen u drugom klubu, u drugoj državi članici, osim ako budući klub ne plati bivšem klubu naknadu za transfer, treniranje i razvoj. Član 48. isključuje primenu pravila nacionalnih i međunarodnih sportskih saveza u skladu sa kojima u takmičarskim utakmicama koje oni organizuju, fudbalski klubovi mogu uključiti samo ograničeni broj profesionalnih igrača koji su državljani druge države članice Unije. U tom slučaju, Sud je došao do zaključka da državljani zemalja članica Unije imaju

²⁴ W. Gasparini, 56.

pravo koje im direktno proizlazi iz Ugovora da napuste zemlju porekla, uđu na teritoriju druge države članice i nastane se iz ekonomskih razloga u drugoj državi i u njoj se bave delatnošću kojom žele, te i fudbalom. U slučaju Bosman ponovo se došlo do zaključka da je profesionalni fudbal ekonomska aktivnost, a samim tim i predmet regulisanja komunitarnog prava. Neophodno je napomenuti da je u slučajevima Walrave, Dona i Bosman, Evropski sud prihvatio jedan izuzetak od principa primene slobode kretanja sportista kao radne snage, ali iz razloga koji nisu ekonomske prirode. Taj izuzetak odnosi se na sastav nacionalnih reprezentacija i tada su ograničenja slobode kretanja radne snage dozvoljena, a kako se ne bi gubio smisao sportskih takmičenja koja se odigravaju između nacionalnih reprezentacija. Sve u svemu, Bosmanova odluka je priznala da se, sa izuzetkom međunarodnih takmičenja između nacionalnih timova, pravila komunitarnog prava protiv diskriminacije i slobode kretanja primenjuju na fudbalski sport. Kvote za državljanstvo su, prema shvatanju Suda, neprihvatljiva diskriminacija, koja teži da smanji broj poslova dostupnih nedržavljanima i na taj način ograničava slobodu kretanja u smislu člana 39. Ugovora. Naknade za transfer, iako nisu ograničenje zasnovano na nacionalnosti, ipak utiču na slobodu kretanja radnika između država članica tako što predstavljaju značajnu prepreku na putu takvog kretanja i sprečavaju pristup zapošljavanju.²⁵

Nakon odluke Evropskog suda pravde, prevladalo je nezadovoljstvo u evropskoj kući fudbala i UEFA je smatrala da se našla na udaru evropskih institucija, posebno Evropskog suda pravde i Komisije. U suštini, stvari nisu bile toliko jednoznačne, pošto su institucije Unije delovale u skladu sa svojim nadležnostima i odredbama o slobodi kretanja i politici konkurencije u okviru pravnog okvira komunitarnog prava.²⁶ Iz tog razloga, UEFA je prvobitno reagovala ignorisanjem odluke u predmetu Bosman ignorisanjem.²⁷ Ona je odbijala, skoro godinu dana nakon odluke, da ukine svoje kvote 3+2, uz obrazloženje da je kvota zasnovana na „džentlmenskom sporazumu“ između UEFA i Evropske komisije, te da Evropska komisija nikada neće sprovesti tu odluku. No, nakon što je Komisija odgovorila pretnjom sankcijama i velikim kaznama ako kvota ne bude ukinuta, UEFA je nevoljno postupila u skladu sa tim.²⁸

Ipak, sa protokom vremena je konfrontacijski stav UEFA prema Uniji zame njen pozitivnijim, pragmatičnijim pristupom, polako prihvatajući i ulogu Unije u pogledu regulisanja evropskog fudbala. Praktično, ona je i morala da prihvati regulatorna ovlašćenja Evropskog suda pravde i Komisije, praktično ne imavši drugu opciju osim da uskladi svoje propise sa evropskim pravom.²⁹ Kasnije, fudbalske vlasti koje su do tog perioda, tradicionalno bile neprijateljski raspoložene prema

²⁵ L. V. Briggs, “UEFA v. The European Community: Attempts of the governing body of European soccer to circumvent EU Freedom of Movement and Antidiscrimination Labor Law”, *Chicago Journal of International Law* 1/2005, 447.

²⁶ B. García, 217.

²⁷ L. V. Briggs, 447.

²⁸ *Ibid.*, 448

²⁹ B. García, 217.

bilo kakvoj spoljnoj regulativi, angažovale su se u drugom smeru, te su sa Unijom počele da sarađuju i dogovaraju se povodom širih politika koje se tiču fudbala.³⁰

4. PERIOD NAKON PREDMETA BOSMAN

Posebno nakon odluke Bosman, a kao posledica naglog razvoja sporta, posebno fudbala i to na profesionalnom nivou, te značajnog mesta koje zauzima u društvu, organi Unije su demonstrirali pravu volju da izgrade odgovarajući pravni okvir koji se tiče sporta, pa samim tim i fudbala. U skladu sa tim, ovakva nakana je dobila konačne obrise u junu 1997. godine na samitu Evropske unije u Amsterdamu gde su se šefovi država i vlada složili oko zajedničke Deklaracije o sportu.³¹ U okviru nje se ističe da „konferencija naglašava socijalni značaj sporta, a naročito ulogu koju ima u stvaranju identiteta i povezivanja ljudi. U tom smislu, Konferencija poziva sva tela Evropske unije da slušaju sportske asocijacije kada se radi o važnim pitanjima koja utiču na sport.“³² Uprkos snazi podrške, u Amsterdamu je odlučeno samo da se Amsterdamskom ugovoru priloži neobavezujuća deklaracija o sportu koja je pozvala institucije Unije da prepoznaju društveni značaj sporta, što je donekle razočaralo one koji su želeli da sport postane deo pravno obavezujućeg akta,³³ jer je reč o jednom u nizu priloga uz Ugovor, a prilog koji se odnosi na sport ima samo tri rečenice. Tako se, ipak, čini samo na prvi pogled, jer Deklaracijom kao „svojevrsnom političkom izjavom, prepoznat je i uvažen značaj sporta za EU i njene građane, istaknute su društvene vrednosti sporta kao ljudske delatnosti i naglašena je uloga koju sport ima u zbližavanju ljudi. ali je i pored toga njegov značaj za status sporta kao ljudske delatnosti u okviru EU imao veliku važnost. Deklaracija je sportu otvorila vrata EU, njenih organa i dokumenata i stvorila je osnov za kasnije veće interesovanje institucija EU za sport“.³⁴ Drugim rečima, to je bio prvi, možda mali, ali svakako značajan korak bez kojeg ne bi mogli da budu učinjeni oni važniji, koji su sledili.

Nakon izveštaja Evropske komisije iz 1999. godine, Evropski savet je u decembru 2000. godine održao sastanak u Nici, koji je za sport, samim tim i za fudbal, bio od velikog značaja. Kao Aneks IV usvojena je Deklaracija o specifičnim karakteristikama sporta i njegove socijalne uloge u Evropi, u skladu sa kojom posebna pažnja treba da bude posvećena implementiranju zajedničkih interesa.³⁵ Krajem 2004. godine šefovi država i vlada država članica Evropske unije dogovorili su i potpisali Ustav za Evropu. U tekst tog dokumenta uneta je i odredba o sportu

³⁰ *Ibid.*, 202.

³¹ P. Ducrey et al., UEFA and football governance: a new model, *Centre International d'Etude du Sport*, 2003, 32, dostupno na https://www.researchgate.net/profile/Kevin-Talleg-Marston/publication/323663265_UEFA_and_Football_Governance_-_A_new_model/links/5aa2a61f0f7e9badd9a665e9/UEFA-and-Football-Governance-A-new-model.pdf, 02.11.2021.

³² M. Sever, 326.

³³ R. Parrish, *Sports law and policy in the European Union*, 15.

³⁴ M. Sever, 324.

³⁵ *Ibid.*, 330.

kako bi se Uniji osigurala pravna osnova kojom bi se države članice podupirale u afirmaciji različitih socijalnih, obrazovnih i kulturnih aspekata sporta. Ustav za Europu je zapravo pokazao promenu kursa do koje je došlo nakon sastanka u Nici, kada je naglašeno da „Zajednica mora u svom djelovanju prema različitim odredbama Ustava uzimati u obzir socijalne, obrazovne i kulturne funkcije koje su u sportu inherentne te ih učiniti posebnima radi poštovanja i razvoja etičkog kodeksa i solidarnosti koji su od suštinskog značaja za očuvanje njegove socijalne uloge“.³⁶

Na kraju, usledio je i dugo očekivani korak, te je Evropska komisija je jula 2007. godine objavila izveštaj za koji je istakla da se radi o dokumentu u kojem se Komisija po prvi put posvetila pitanjima vezanim za sport na jedan sveobuhvatan način, razmatrajući tri, možda ključna pitanja, koja su u vezi sa sportom: socijalnu ulogu sporta, ekonomsku dimenziju sporta i organizaciju sporta.³⁷ Ovaj dokument je značajan, jer je predstavljao svojevrsni uvod u uvrštavanje odnosa o sportu u Lisabonski sporazum,³⁸ koji je potpisan 2007. godine predstavljajući značajan iskorak u pogledu uloge sporta, pa i fudbala, u okvirima Evropske unije.³⁹ Lisabonski sporazum je prvi obavezujući pravni akt Evropske unije koji u sebi sadrži i odredbe o sportu, što je bio jedan od istorijskih trenutaka, ne samo za Uniju, jer je njegovim usvajanjem izvršen ogroman uticaj na sport u celom svetu.⁴⁰ Posebnu važnost ima činjenica da je Ugovorom iz Lisabona predviđeno da će Evropski parlament i Evropski savet, kako bi se doprinelo ostvarivanju prethodno nabrojanih ciljeva Evropske unije u oblasti sporta, donositi odgovarajuće preporuke i podsticajne mere.⁴¹

Može se u tom smislu sublimirati, te zaključiti da „svi do sada opisani pravni i politički dokumenti EU koji se odnose na sport, mogu se smatrati izvorima sportskog prava EU, iako oni ne predstavljaju konvencije koje na direktan i detaljan način uređuju pojedina pitanja od značaja za sport, a kako to na primer čine konvencije SE koje uređuju oblast borbe protiv dopinga u sportu, ili materiju borbe protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama. Po svojoj pravnoj prirodi, prethodno navedeni akti EU, više podsećaju na sasvim drugačiji korpus međunarodnih izvora prava u oblasti sporta – političke deklaracije i rezolucije donete od međudržavnih organizacija. Reč je o pojedinim međunarodnim sporazumima političke prirode, koji nisu međunarodni ugovori u pravom smislu reči, već se pojavljuju u formi odluke neke međunarodne organizacije. Takvi sporazumi doneti u formi odluke, sadrže pravne norme bez pravnih sankcija, a u nauci savremenog međunarodnog prava nazivaju se meko pravo (soft law). Njihova pravna obaveznost izvire iz ovlašćenja organa koji ih donosi, a koji je statutom međunarodne organizacije ovlašćen da usvoji preporuke i rezolucije“.⁴²

³⁶ A. Bačić, P. Bačić, 685.

³⁷ M. Sever, 332

³⁸ M. Sever, 336.

³⁹ A. Bačić, P. Bačić, 686.

⁴⁰ M. Sever, 337.

⁴¹ D. Šuput (2015), 103-104.

⁴² *Ibid.*

5. ZAKLJUČAK

Zaključićemo da postoji svojevrsni „rascep“ u shvatanju fudbala, kao i sporta uopšte između različitih akata Evropske unije i prakse Evropskog suda pravde. Tako, mogli smo da vidimo da se na normativnom planu primenjuje, možemo kazati sholistički pristup prema fudbalu, te se pored one sada nesumnjive ekonomske dimenzije, ističe i ona druga, bar podjednako važna, socio-kulturološka dimenzija. Pristup fudbalu kao čisto ekonomskom fenomenu na nivou prava, čini nam se, izaziva osećaj nelagode, pošto „zamagljuje“ i „zaklanja“ one njegove druge aspekte. Dobro, sa jedne strane, shvatanje fudbala kao privredne aktivnosti je uticalo i „ubrzalo“ ulazak fudbala na pravni teren. Opet, sa druge strane, deluje nam da je jedino insistiranje na takvom pristupu pogrešno, te je nakon nekoliko decenija vreme za ponovno razmatranje iznetih stavova i za pravljenje koraka unazad, kako bismo bili u mogućnosti da napravimo nekoliko koraka unapred. Šta to konkretno znači? Mišljenja sam da će se insistiranjem samo i isključivo na ovoj njegovoj lukrativnoj strani izgubiti bit sporta, a posebno fudbala. Čini mi se da se on „kviri“, jer novca je sve više, a pozitivnih primera, emocija i duše sve manje. Usled toga se može pretpostaviti da će generacije koje dolaze, ukoliko već i sadašnje nisu, ostati uskraćene za suštinu fudbala. Tačno je, od njega se i živi, ali kao retko za retko koji posao, za njega se i živi. On znači maštanja, snove i emocije koje će biti uništene velikom količinom novca. Stoga, deluje nam da se ove dve krajnosti moraju uvažiti, ali i da se mora sprečiti da jedino onaj tas ekonomske važnosti pretegne. Upravo, suprotno, sada bi pravnim okvirom trebalo da se insistira na pravičnijoj raspodeli i solidarnosti u okviru fudbalskog sveta. Pravnim normama bi trebalo i da se štiti na neki način tradicionalni koncept ove igre, jer bez obzira na dramatičan razvoj komercijalne njegove delatnosti, on, u suštini, ostaje igra bazirana na tradiciji.⁴³ Upravo ona, tradicija, utiče i na njegovu socijalnu ulogu, socijalnu funkciju, odnosno njegovu korisnost u okviru savremenih društava. U slučaju da taj deo magične fudbalske igre zaštitimo pravnim normama, čini nam se, bićemo na pravom putu kada je reč o njenom razvoju, pošto će se stvoriti uslovi da se skoro pa u potpunosti razviju kako ekonomska, tako i ona društveno-kulturna dimenzija fudbala, a na zadovoljstvo i polzu svih.

⁴³ G. Pearson, “Sporting justifications under EU free movement and competition law: the case of the football ‘transfer system’.” *European Law Journal* 2/2015, 222.

Miloš Stanić, Ph.D⁴⁴

KEY POINTS BETWEEN *ACQUIS COMMUNAUTAIRE* AND FOOTBALL

Summary

The paper deals with the relationship of the European Union, i.e. Community law towards football. Since its inception, the European Union, as a specific legal structure, has “eluded” the precise definition of its legal nature, while the nature of football keeps changing, and in addition to the game, is also becoming an important economic activity. The EU’s approach towards football can be divided into two periods: the one before and after the “Bosman ruling”. The first period is characterized by the activity of the European Court of Justice in a sense of establishing the connection between sports and economic activity. This was later confirmed by the Bosman ruling. The second period is marked by intensified normative activity, ending with the Treaty of Lisbon. After reviewing this development, the author tries to provide a certain vision of how this relationship could and should develop *pro futuro*, in order to develop the full capacity of football as a game that is loved by millions and belongs to everyone.

Keywords: *Acquis Communautaire*, Football, Bosman, Treaty of Lisbon, UEFA, FIFA, Emotion.

⁴⁴ PhD, Research Fellow, Institute of Comparative Law, Belgrade, Serbia